

לתהום בעיניים עצומות לרווחה

אליקים העצני

על-פי הנוסחה הזאת יכול אדם להיות אך ורק או לנו או לצרינו. אין אמצע. וכך אכן ניסח זאת לנין, גדול התיאורטיקנים של המהפכות: "מי שלא איתנו – נגדנו". כשסיטואציה מהפכנית כזאת קמה וחוצצת בין חלקי עם, אף אחד מן הצדדים 'אין לו ראשי' לחשוב על המדינה. יתר על כן, מתי הונח היסוד הנפשי לחורבן בית שני? כאשר המחנות היריבים בתוך העם החלו שונאים זה את זה יותר מאשר את האויב הרומאי. כאשר קרסה המסגרת המאחדת, הרעיונית והנפשית המקיימת את החיים המשותפים, לא נותר לצדדים היריבים גג משותף להסתופף בצלו.

סדקים עמוקים בסולידריות הלאומית שלנו קיימים מזמן, אולם הם הפכו לשבר רק לאחר ששרון יצא לשמד אידיאולוגי ופוליטי, והחל לתרגמו לשפת המעשה באמצעות תוכנית הגירוש והעקירה שלו. השבר הזה מסכן את הקיום הלאומי, בהיותו מדיני ותרבותי כאחד. הוא חובק תפישות עולם, אורחות חיים, יעדים לאומיים, ואפילו את שאלת המהות הלאומית.

ההשלכה של מעשה הגירוש והעקירה על המסגרת הלאומית המשותפת תהיה הרסנית במיוחד, משום שבמצב של קיטוב כה תהומי, צד אחד מבקש לעקור את בסיס קיומו הפיזי של יריבו תוך עשיית שימוש ברשויות שלטון ובארגונים ממלכתיים כמו הצבא, המשטרה, הביורוקרטיה ובתי-המשפט. התוצאה הבלתי-נמנעת תהיה ניכור נפשי כלפי המדינה במחנה הנפגע, וטשטוש ההבחנה בין ממשלה למדינה. בעיני הנרדף, המגורש, הנעקר, הדחוי, המושמץ והנגזל, דומה כאילו מי שקם עליו זוהי המדינה בעצמה, באמצעות מכשירי הכפייה שלה, וכך ייווצר נתק נפשי שעד מהרה עלול להפוך גם לנתק פיזי.

בישראל, היחס הנפשי למדינה הוא נכס חיוני, מפני שהמדינה הזאת נולדה עם ייעוד מוגדר – יהודי וציוני. כאשר החלק הנפגע בעם חש ש"זריקתו מן המועדון" נובעת מזניחת ייעוד המדינה ושינוי תכליתה בידי הפוגעים, מופיע

נוסח האמרה האנגלית "שוטים מתפרצים למקום בו מלאכים פוחדים לדרוך", רומס אריאל שרון בדרכו נטיעות שעמלו עליהן דורות, ואשר כל קיומנו הלאומי תלוי בהן. מתוך המהומה הפוליטית והתסבוכת המדינית והצבאית, בחרנו שלושה נושאים שממעייטים לדבר בהם:

- האיום על המדינה היהודית והציונית;
- הפגיעה הבלתי-הפיכה בזכותו של העם היהודי על ארץ-ישראל;
- הסכנה לאורח חיינו הדמוקרטי ולעצמאותנו.

נתיב הידרדרותה של מדינת ישראל בשלושה תחומים אלה מסומן ב'מפת הדרכים'. תוכנית ההתנתקות היא שער הכניסה שלה.

כשל ראשון:

יצאה ציונות – נכנסה גלות

סימות הכבישים כחלק מן המאבק נגד גירוש יהודים נתקבלו כמעט כקונצנוס בקרב הציבור שעדיין קורא לעצמו לאומי, למרות שבכך הוא עולה על מסלול התנגשות לא רק עם השלטון, אלא גם עם ציבור רחב. דומה שפג החשש שריסן ובלם כל השנים מוחים ומפגינים מן הימין, פן יעיסו את העם, שבלבו כל כך כמהו וערגו להתנחל. נראה שמשוהו נשבר בהתייחסות הזאת. קשר סמוי שהיה קיים – ניתק. כאילו אמרו החוסמים ומבעירי הצמיגים לאלה שאילצו אותם להפסיד שעות מזמנם: אם לא איכפת לכם שבתינו נהרסים ואנחנו הופכים לפליטים, לפחות נשתף אתכם על כורחכם בצערנו ובסבלנו! ואלה מביינים שאיכפת להם – חזקה עליכם שתקבלו באהבה את אי-הנוחות.

חייכ לשעבר **אליקים העצני** כותב בקביעות בנתיב, במדוריו השבועיים **בידיעות אחרונות** ומערוץ 7, ובאחרים.

באופן צלח המאיים של הסיסמה עתיקת היומין "איש לאוהליך ישראל", ובהמשך, "אין לנו חלק ונחלה" במדינה שקמה על יוצרתה הציונית לנפץ את ציפור נפשה – ההתיישבות היהודית בארץ-ישראל, ועוד מפקירה לעם זר את זכותה על החלקים ההיסטוריים של ארצה.

מדוע לא היו כל השנים הללו בארץ חסימות נוסח צרפת, למשל? שם, בהפגנות סטודנטים או נהגי משאיות, עוקרים מרצפות, הופכים ושוברים מכוניות (רכב משטרתי בהעדפה) וחוסמים כבישים בינעירוניים לימים רבים. מדוע, לעומת זאת, תרבות המחאה הישראלית נוהגת לחוס על רכוש המדינה וסמליה, עד כדי כך שמרבית ההפגנות דומות יותר להפנינגי מאשר להתפרצות של זעם הרסני?

הסיבה נעוצה בתפישת המדינה כערך בפני עצמו, כגילומו של אידיאל יקר ונערץ, בראש וראשונה בעיני המוחים והמפגינים עצמם. וכאן בדיוק נקודת השבר, שביטוי קלאסי ניתן לה בפי הרב שאר-ישוב כהן, רבה הראשי של חיפה, במאמרו במקור ראשון מיום 18.3.2005.

הנה המובאות המרכזיות:

...יקרה ואהובה עלי מדינת ישראל, ראשית צמיחת גאולתנו. דווקא משום כך איני יכול שלא להביע את עמדותי הברורה כי 'מדינת ישראל' אינה הערך העליון בחיינו, כמטרה בפני עצמה. יש ערכים נעלים ממנה וקודמים לה, שהלוא כל בואה של מדינת ישראל לעולם אינו אלא כדי להגן עליהם ולשמור עליהם. יש לנו ערכים של קדושה, שלגביהם עצם קיומה של המדינה ושל מוסדותיה הוא רק בבחינת "מכשירי מצווה" ו"תשמישי קדושה"... מדינת ישראל באה לעולם, אחרי השואה הנוראה, כדי להגן על קיומו של עם ישראל וכדי להיות כלי מרכזי בתהליך שיבתו לא"י.

למעלה מן הדברים האלה, כופר הרב שאר-ישוב ב-

האקסיומה בדבר זהות בין ריבונותה של מדינת ישראל לבין התיישבות יהודית על אדמת א"י – הנחה זו בטעות יסודה: נשמת אפה של הציונות היתה מאז ומעולם ההתיישבות בא"י, גם כשהיתה נתונה תחת שלטון זר. הציונות המעשית והרוחנית האמינה בזכותם המוחלטת של יהודים לשבת ולהתיישב בארץ אבותם. יהודים מסרו את נפשם על זכות זו מאות שנים לפני שמישהו העלה על הדעת את הקמתה של מדינה יהודית... מבחינה דתית יש מצווה מן התורה לשבת בא"י ולקיים בה חיים של יישוב א"י... לעומת זאת ברור בהחלט שעקירת יישובים יהודיים מא"י היא עבירה חמורה על מצוות התורה.

ומכאן מגיע הרב למסקנה מרחיקת הלכת:

...נשאלת השאלה: מדוע יש לעקור את היישובים? מדוע אין הם יכולים להתקיים במדינה פלשתינית ולהמשיך לקיים את מצוות הישיבה בארץ הקודש, כפי שעשו אבותינו ואבות אבותינו במשך דורות?...?

וכך מציע הרב לראש-הממשלה להשאיר את היישובים במקומם תחת ריבונות פלשתינית, תוך "ניתוק הקשר בין זכות הישיבה וההתיישבות לבין נושא הריבונות".

כדאי לקרוא את הטקסט הזה שוב ושוב – בגלל מה שנאמר בו במפורש, ובעיקר בגלל המשתמע ממנו. מפני שמכשיר (מצווה) שאינו מביא עוד תועלת – ניתן להשליכו; תשמיש קדושה שנפסל – מקומו בגניזה. עוד משתמע שלפי תפישת הרב שאר-ישוב כהן את היהדות – הארץ ויישובה קדושים, לאו דווקא המדינה כשלעצמה, אלא אם כן היא משרתת ערכים מקודשים.

עובדה היא שמדינת ישראל קמה כתנועת-שחרור חילונית, גם אם שורשיה ינקו ממקורות דתיים ומסורתיים. היהדות הדתית-לאומית העלתה את המדינה למעלת ערך רוחני גוגלי, כל עוד ראתה בה את "ראשית צמיחת גאולתנו", מכשיר-מצווה ותשמיש-קדושה. ממילא כאשר המדינה מתפרקת ממצוות יישוב א"י ואף עוקרת יישובים יהודיים בא"י, היא מאבדת את משמעותה הרוחנית ולא נותר ממנה אלא מנגנון שלטוני סתמי.

אם תתגשם, חלילה, החוות הקשה הזאת, תצטרך המדינה להסתדר בלי מסירות-הנפש והנאמנות של הדתיים-לאומיים, אשר החלו למלא את מקומם של חלוצי א"י העובדת, שנשרו עוד קודם לכן מסיבות אחרות. היא תיקלע בין סרבנות מימין לבין סרבנות משמאל, ותצא קירחת מכאן ומכאן.

ניסיונו של "מחנה השלום", בהדרכת יועצי לשכת ראש הממשלה, להשליט תרבות פוליטית של ציות למדינה ללא תנאי, מעֵבֵר למקובל במדינות המערב הדמוקרטיות, כלומר – לקדש את "הממלכתיות" בתור שכזו ללא מטען ערכי ספציפי, לא יצלח. מדינה שהתנתקה מזיקתה לציונות לא תוכל לתבוע עוד מאזרחיה היהודים נאמנות ומסירות מעֵבֵר למה שמקובל בכל מדינה דמוקרטית בעולם. התביעה לציות מוחלט למדינה באשר היא מדינה, ובתור שכזאת בעלת מעמד-על, היא פאשיסטית במהותה וניתן לאוכפה רק בעזרת אמצעי דיכוי שיוציאו אותה ממשפחת העמים הדמוקרטיים.

סיסמת ההיפרדות נשמעת לא רק במחנה הדתי. דרישתו של אבי פרוח מאלו סיני להשאיר אותו במקומו כבעל תנינות פלשתינית – והוא אינו היחיד – מוכיחה שסכנת ההתרחקות ממדינה הנחוצה כמתפרקת מציוניותה, היא ממשית. בישוב גנים הודיע אדם שעלה מדרום-אמריקה לפני עשרות שנים, שירת בצה"ל ובמשטרה וחי שנים רבות בביתו שהקים ביישוב זה שליד גנין, על כוונתו לשוב לארץ מוצאו למרות שהדבר יאלצו להיפרד מילדיו, משום שדבר לא מחזיק אותו עוד במדינת ישראל.

בעוד הלכידות הפנימית במדינה מתרופפת, אויביה מבחוץ אינם חדלים אף לרגע ממאמציהם להביא עליה את הקץ, וגם במערב מועלית השאלה, האם בכלל היה זה רעיון מוצלח להקים ליהודים מדינה במזרח, ושמה היתה זו טעות מלכתחילה (שאינו להצטער יותר מדי אם "תתוקן"?).

כך או אחרת, כפי שנראה להלן, מוליך שרון את המדינה, על נתיב 'מפת הדרכים', אל היעד הבלתי-נמנע של הפיכתה לשטח חסות, שווה-דרגה עם שטח החסות הפלשתיני הסמוך, שניהם נשלטים בשלט-רחוק ונתונים לפיקוח צמוד של ארה"ב באמצעות הקורטט.

מכה נוספת תנחית על הממלכתיות הישראלית השפעת העומק הנפשית של הטראומה היחידאית שבעקירת יהודים וגירושם בתוך א"י. לצד האבן השואבת של "ארץ הקודש"

ו"נחלת אבות", פעל על ההמונים היהודים כוח-משכה נוסף: האמונה כי מדינת היהודים החופשית והעצמאית תגאל אותם לנצח מקללת הגלות, אותה היטיב להציג מרק שגאל בדמות היהודי הנווד החובק ספר תורה בידי, בעוד רכושו – הפרה, הכינור, האורלוגין – עף ופורח באוויר. זו קללת הארעיות וחוסר היציבות המלווה את קיומו של היהודי בארצות הגולה, ביחד עם רפיפות ביטחון זכויותיו על רכושו.

המאה העשרים ראתה יהודים בעלי אחוזות הופכים לפליטים בן-לילה; ראתה את הקלות בה החליף רכוש יהודי ידיים – מעשרות אלפי הפמוטים המקשטים עד היום את בתיהם של גויים בכל ארצות אירופה ועד למניות שליטה בקונצרנים ענקיים, ש"ינאמנים" אָרים השתלטו עליהן במחירי מציאה; ובתווך שכיות אמנות ושטיחים יקרים, מטבעות זהב ויהלומים, פסנתרים ורהיטי פאר. בנקים, מוזיאונים, ספריות וגלריות חמדו וחמסו את שכיות החמדה של היהודים, והם מחזיקים עד היום בכל מה שלא נתגלה במקרה. הקלות הבלתי-נסבלת של תהליך העברת הרכוש מיד ליד מעלה את החשד שאי שם, בתת-ההכרה, לא נמחק מעולם סימן-השאלה שריחף כל הזמן מעל ביטחון היהודי בזכות הקניין שלו.

המדינה היהודית אמורה היתה לשים קץ למצב זה. זוהי האבן השואבת הנוספת שמשכה אל המדינה גם יהודים שכבר התרחקו מן המורשת הרוחנית. זהו ההישג הייחודי שתמורתו היו מיליוני יהודים מוכנים לקבל על עצמם את כל הסבל וההתלאות, וליצור מדינה יש מאין.

כאשר יהודים ביש"ע ובירושלים ייאצו לשוב ולארוז מזוודות מפני שגם כאן תישמט האדמה מתחת לרגליהם ורכושם יילקח מהם בכוח במחירי עושק, כשההתנחלות היהודית בא"י תעלה באבק ותיעלם כמו השטעטל היהודי בגולה, יבוא רגע האכזבה המרה מהמדינה. אי-יכולתה של המדינה היהודית להבטיח את כבוד האדם היהודי, את חירותו ואת זכות הקניין שלו בא"י, חוסר-האונים הזה, אשר יוצג הקיץ על מרקעי העולם, יעיד כמאה עדים על פשיטת-הרגל של האידיאולוגיה הציונית. זכות קיומם של יהודים ב-25 ישובים נעקרת – ולא בידי שלטון זר, אלא דווקא בידי הישות הריבונית שכל תכלית הבאתה לעולם היתה הסיסמה: "לעולם לא עוד!"

גם כאן, תחת השמים הכחולים הללו, היצירה היהודית – נפלאה ככל שתהיה – מתגלית כארעית ופרוצה לשרירות-לב כבגולה. עיני יהודים, בארץ ובתפוצות, תכלינה לראות זרים יושבים בבתיים, בשדות, במוסדות ובמפעלים, על התשתיות שיהודים יצרו בגאונם ובחריצותם, ולא היה לאל ידה של המדינה היהודית למנוע את הזוועה הזאת; להפך, היא נאלצה לעולל אותה במו ידה! גירוש ושליטת זכות הקניין הם שני סימפטומים של מחלה ממארת שיהודים חשבו שנרפאו ממנה כאן – והנה חזרה. המראה הזה, מעורר הפלצות, כאילו מכוח איהו כישוף שב והופך זהבנו לחול, לא יימחק לעולם מן התודעה הלאומית והבינלאומית.

★

ההיסטוריה מלאה באנשים ובמוסדות שזכו במעמד ובתוארי כבוד ואצולה מכוח מילוי פונקציה כלשהי –

צבאית, חברתית או כלכלית. לימים, כאשר בטלה הפונקציה, נותר התואר ריק מתוכן וסופו שגם הוא עבר מן העולם. כישלונה של מדינת ישראל למלא את שני תפקידיה העיקריים – ההתיישבות הציונית בא"י והבטחת הקיום היהודי, הרוחני והחומרי, בתוכה – מטשטש את ההבדל בין גולה לגולה, מעמעם את הכרתם הלאומית של היהודים בא"י ומשפיל את גאוותם. האמונה בציונות כפתרון ל"שאלה היהודית" מתערערת.

כמה אירונית ההיסטוריה, שהאיש השותל את הגלות בערוגות חיינו הממלכתיים בא"י, אינו אחר מאשר מצביא מנצח שנולד במולדת, ואשר במשך עשורים רבים שימש כסמל "היהודי החדש", תוצר ציוני המשוחרר מאי-הביטחון הקיומי שהביאו עמם שבי הגולה.

כשל שני: המוחל על ריבונותו – ריבונותו מחולה

מ שרן מביא לידי הבשלה וגימור תהליך תרבותי, פוליטי ומשפטי שהחל לפניו: ויתור פורמלי של העם היהודי על זכותו ההיסטורית על א"י. דרישתו המפורסמת של הרצל היתה להקים מדינה יהודית "על-פי משפט העמים". גורל אכזר גזר שלאחר התגשמותו של החזון הזה בהקמת מדינת ישראל – דווקא המדינה הזאת, מתוקף היותה עכשיו ישות ריבונית בינלאומית מוכרת, תנצל את מעמדה זה כדי למחוק – גם כן "במשפט העמים" – את זכותו של העם היהודי על לב ארצו. כאילו בעורמת ההיסטוריה היתה צריכה להיוולד מחדש מדינה יהודית בא"י, מפני שרק בעל-הבית מוסמך לוותר על זכות בעלותו ולהעבירה לזולת. לראשונה מאז הכיבוש הרומי היתה צריכה לשוב ולקום ליהודים רשות עצמאית, בעלת סמכות להעביר ריבונות על חלקיה ההיסטוריים של א"י לעם זר – אקט משפטי ששום רב או קהילה בגולה לא היו יכולים ולא היו מוסמכים לבצע. כביכול, העם היהודי חזר לארצו כדי לבטל בתוכה ומתוכה את ברית-בין-הבתרים.

כיצד התחוללה הדרמה הזאת? זמן קצר אחרי מלחמת יש"ע, מלחמת ששת הימים, פרסם הפרופסור יהודה בלום מאמר מכונן תחת הכותרת "The Missing Reversioner" – "בעל זכות-החזרה החסר". על-פי המשפט הבינלאומי, כאשר שטחים נכבשים ב"כיבוש לוחמני" (belligerent occupation), המעצמה הכובשת מחויבת לנהל את השטח הכבוש על-פי ג' היבטים: הצרכים הצבאיים, טובת האוכלוסייה הכבושה וזכויותיו של הריבון המגורש. והוא "בעל זכות-החזרה", שבהסתיים הסכסוך עתיד לחזור ולשלוט בשטח הכבוש.

על-פי עיקרון זה, הכובש אינו רשאי לקחת לעצמו את אוצרות השטח הכבוש, לרבות עתיקות, וכמובן – את אדמות המדינה. מדינת ישראל הרשתה לעצמה להתנחל ביש"ע על אדמות מדינה, מפני שכאן אין בעל זכות-חזרה. שום ריבון קודם, זולת היהודים, לא היה בנמצא ביש"ע! הפרופסור בלום גולל במאמרו פנורמה היסטורית: ישראל כבשה את יו"ש מידי ירדן ואת רצועת עזה מידי מצרים. מצרים מעולם לא תבעה ריבונות על הרצועה ושלתה בה מכוח ממשל צבאי. ירדן אמנם התיימרה לספח את יהודה,

הסתמכו משום-מה הערבים על החלטה זו. במסמך שהגישה מדינת ישראל אין להחלטה הזאת זכר, ואין הכיר בו מתנתקת עכשיו מדינת ישראל, והיא אף מחריבה ישובים שבהתאם למנדט "הוקמו מחדש". מתי עמדו לאחרונה? לפני 2000 שנה, כמובן. את ההכרה ההיסטורית הבינלאומית הזאת, היקרה מפי, מבקשת ממשלת שרון להשליך לפח האשפה של ההיסטוריה.

למרות החולשות שגילו כל ממשלות ישראל, אף אחת מהן לא העזה לעול את הדלת לחלוטין בפני האופציה להשיב את הריבונות הישראלית ליש"ע, לב איי ההיסטוריה. אפילו אדריכלי אוסלו, ששחררו במזיד תהליך שהיה אמור להוביל לריבונות פלשתינית, נרתעו מלבצע את הצעד האחרון למעשה. על-פי הסדר-הביניים, רק בתום 5 שנות אוטונומיה היו אמורים להסכים על מצב-הקבע, וכל עוד זה לא קרה, כל צד היה רשאי לחזור לעמדות המוצא שלו.

היה צורך בדמות כאריאל שרון שתגרום לממשלת ישראל לחתום על "מפת הדרכים" – המסמך הראשון הקובע "במשפט העמים" את זכותם של הפלשתינים לריבונות בא"י המערבית במקום העם היהודי – מסמך הכולל גם את המנגנון למימושה של הזכות הזאת. בכך נתמלא החלל, והמקום בא"י, שלמרות חלוק אלפיים שנה נותר פנוי בעבור העם היהודי, נמסר לעם זר על-ידי בעל-הבית עצמו!

מחנה השמאל הישראלי, עם אריאל שרון בראשו, מכנה את ההתנתקות הזאת מא"י, על דרך ההתפארות: "מעשה היסטורי". אך גם פשעים ומעשי בגידה שבוצעו בעבר נרשמו כ"מעשים היסטוריים". ואמנם כן, נפל דבר בהיסטוריה: העם היהודי, באמצעות מדינתו הריבונית, מעביר לזרים את זכויותיו בארץ-ישראל.

והוויתור הזה יתסוס כרעל ויאכל ביסודותיה של מדינת הקו הירוק שה-*raison d'être* שלה, הגיון-קיומה והצדקתו, ניטל ממנה.

כשל שלישי: בדרך לדיקטטורה

אשר מתנגדי גירוש היהודים מן הרצועה וצפון-השומרון השוו את שרון לסלובודן מילושביץ בגין הפשע נגד האנושות של גירוש המוסלמים מקוסובו – (ורק בגין פשע זה – לא בשל פשעיו האחרים!) ראו בכך במערכת הפוליטית ובתקשורת "הסתה", מבלי שטרחו לנמק ולהצביע על הבדל כלשהו בין הגירוש שהוא לגירוש הזה. סיסמת ה"הסתה" היא רק דוגמא אחת לכללי הלשון האורולוגיים המלווים את גסיסתה של הדמוקרטיה תחת שלטונו של שרון. בחוק העונשין אין עבירה בשם "הסתה". יש "הסתה לאלומות", וזו מהווה עבירה רק אם יש בפרסום "אפשרות ממשית שיביא לעשיית מעשה אלומות".¹

בשיח הפוליטי והתקשורתי שלנו, הפן הנפשע של הגירוש אינו זוכה כמעט לדיון ולסיקור. השאלות, הזרקורים, אינם מופנים אל המעשה אלא כלפי הביקורת על המעשה. השימוש בחופש הביטוי, נשמת אפה של כל דמוקרטיה, הוא הפשע, לא הגירוש. אדרבא, הביקורת הזאת, היא גופה

שומרון ומזרח-ירושלים לממלכתה, אך הסיפוח הזה בוצע בעקבות פלישה צבאית תוקפנית לסיכול המלצת החלוקה של האו"ם משנת 1947. על-פי הכלל *Ex turpi causa non oritur jus* ["מתוך עילה בת-עוולה לא תצמח זכות"], וגם הכלל *Ex iniuria non oritur jus* ["מתוך הפרת זכות לא תצמח זכות"] – הסיפוח הזה היה בלתי-חוקי. ואכן, הוא לא הוכר כלל, אף לא על-ידי מדינה ערבית כלשהי. הכירו בו בריטניה (שיזמה אותו) ופקיסטן (עקב נישואין עם בית-המלוכה הירדני). מכל מקום, בשנת 1988 ביטלה ירדן עצמה את הסיפוח, וממילא ויתרה על כל תביעת זכות ביי"ש. מכאן שמצרים וירדן אינן בעלות זכות-החזרה. לפני הכיבוש הירדני שלט בישראל המנדט הבריטי (1922-1948), שהתחסל ועבר מן העולם מרצונו. גם הוא אינו קיים עוד ואינו יכול להיחשב כריבון בעל זכות-החזרה. לפני הבריטים שלטו התורכים בא"י, במשך 400 שנה. אחרי מפלתם במלחמת העולם הראשונה הסתיים שלטונם בויתור מרצון על הריבונות ברחבי האימפריה העות'מנית, ובין היתר בא"י (חווי לוזאן/סוור-1923). הרי, שגם תורכיה אינה אותו ריבון בעל-זכות-חזרה שישאל מחויבת לשמור על זכויותיו. מה שהיה לפני התורכים – ממלוכים, מונגולים, צלבנים – נמצא במוזיאון.

בכל העולם לא נותרו שטחי ארץ נטולי-ריבון לבד משניים – ישי"ע ואפריקה הדרומית-מערבית, שטח קולוניאלי גרמני לשעבר, שנמסר על-ידי חבר הלאומים לדרום-אפריקה בצורת מנדט, כפי שא"י נמסרה לבריטניה. לאחר שאפריקה הדרומית-מערבית הפכה למדינה עצמאית בשם נמיביה, נותר בלב אי"י שטח אחרון בעולם שאין לו ריבון. זו הסיבה ששרת החוץ האמריקנית, מדלין אולברייט, סירבה לכנות את ישי"ע "שטח כבוש" (בצדק: ממי?!). ובחירה במונח "שטח במחלוקת", וכך נהגו כל הממשלים האמריקניים והישראליים, עד להגעתו של הצמד בוש-שרון.

יהודים יראי-שמים יראו השגחה עליונה בכך שא"י-המערבית, ארץ כנען, נפלה בימינו לחזקתו של העם היהודי ברגע שבו, על-פי "משפט העמים", לא היתה לשום אומה זולתו תביעת זכות חוקית עליה, ודרוש רק הרצון הלאומי לממש את הריבונות הזאת. להבנת מלוא משמעות ייחודיותה של התופעה, יש לעיין בהחלטת בית-הדין הבינלאומי לצדק בהאג בעניין אפריקה הדרומית-מערבית, כאשר היתה עדיין מנדט דרום-אפריקאי (1950 ICJ Reports 128, 131 ff), בה נקבע העיקרון שאף כי הגוף שהעניק את המנדט, חבר הלאומים, אינו קיים עוד, הרי תוכן המנדט – המהות, העקרונות והמטרות שלו, עומדים בתוקפם כ"נאמנות מקודשת של הציוויליזציה". והואיל ושטחי ישי"ע הם במצב זהה – המנדט פג ואין ריבון בהווה וגם בעבר – חשוב להיזכר בהנחיות כתב המנדט על אי"י (שאושר ב-24 ביולי 1922) שהטיל על בריטניה את האחריות "להוצאתה לפועל של ההצהרה שניתנה בנובמבר 1917 בזכות הקמת בית לאומי לעם היהודי בפלסטיין", וחשוב מכל – "בזאת ניתנת ההכרה לקשר ההיסטורי של העם היהודי לפלסטיין ולעיקרון הבסיסי של הקמה מחדש של ביתו הלאומי בארץ זו". המנדט הטיל על בריטניה גם את החובה "לסייע... להנחלות צפופה של יהודים על הקרקע, כולל אדמות מדינה ואדמות בור..."

בפני בית-הדין הבינלאומי בהאג, בדונו בנושא הגדר,

¹ סי' 144-2, חוק העונשין תשל"ז.

מוקעת כפגיעה ב... דמוקרטיה! בדיקטטורה, כידוע, מוצבות בראש סולם הענישה העבירות נגד המשטר, ורק בתחתיתו מונחות העבירות נגד האדם או המוסר. היום בישראל אישום ה"הסתה" הוא בראש הסולם.

בכלל, מן השימוש בלשון לא נוכל ללמוד הרבה. דיקטטורות מעתיקות שמות תואר מן העולם החופשי: הן סוציאליסטיות, הן דמוקרטיות, הן מייצגות את הקדמה ומבטאות את רצון העם. אולם, מי שחי במשטרים האלה לומד מהר מאוד לישון סגי נהור מהי. "פראודה" – "אמת" ברוסית – היתה ידועה כתכלית השקר.

גם ברודנות השרונית המתפתחת, תסמין מובהק הוא עולם המושגים ההפוך. לגירוש המוני, מעשה אנטי-דמוקרטי קלאסי, קוראים בשם המכובס "התנתקות", והמעשה נחשב כדמוקרטי למופת, בעוד המאבק נגד הגירוש מוקע כפגיעה בדמוקרטיה. לדרגה כזאת של תחכום וציניות ספק אם היה סטאלין עצמו מגיע. אִהְיֶנו עוֹלֵי רוֹסִיָה יְכוּלִים לְהַרְגִישׁ בְּבִית.

השמאל הישראלי, שהיטיב להגדיר ולהוקיע גירוש ערבים כפשע נגד האנושות ונגד הדמוקרטיה, ואף איים להשתמש נגדו בנשק הדמוקרטי של "אי-ציות" (civil disobedience) מבית-מדרשם של סוקרטס, גנדי, הנרי דוד תורו ומרטין לותר קינג – "מחנה השלום" הזה מגלה היום את ערוותו המוסרית ואת חפותו מכל ישרה, במידת האיפה ואיפה שהוא נוהג: גירוש ערבים אסור, גירוש יהודים מותר. מרי אזרחי נגד גירוש ערבים פירושו מחאה דמוקרטית; אי-ציות כנשק נגד גירוש יהודים פירושו "כוחנות פאשיסטית".

לציבור הרחב, הניזון מן התקשורת, מציגים משנה דמוקרטית מסולפת, כאילו אין הדמוקרטיה אלא דיקטטורה של הרוב. כביכול מי שנבחר ברוב יש לו רשיון לנהוג 4 שנים כדיקטטור. בעזרת תקשורת עוינת ואקדמיה מגויסת, מעלימים מן העם את הכלל הדמוקרטי הראשון: **אי-יכולתו של הרוב לפגוע בזכויות האדם, כבודו וחירויות-היסוד שלו**, כגון חופש תנועה, חופש ביטוי, זכות הקניין, חופש דת ומצפון, איסור אפליה מטעמי מין, צבע ולאום. גם בין ישראלים משכילים, מעטים יודעים שמשטר דמוקרטי אשר יפגע באלה מוציא את עצמו מכלל המדינות הדמוקרטיות, גם אם יסתמך על רוב קולות. דעת-הקהל בישראל לא הפנימה שגירוש היהודים על-פי תוכנית שרון הוא בעת ובעונה אחת גם פגיעה בעם היהודי, גם פשע נגד האנושות וגם מעשה אנטי-דמוקרטי.

זאת ועוד: הדמוקרטיה אינה רק מערכת כללים פורמלית. יש לה תוכן ונשמה. היא נועדה לא רק לבטא את רצון העם, אלא להבטיח את ההרמוניה הפנימית בחברה. את המטרות האלה אמורה השיטה הדמוקרטית להשיג על-ידי מניעת הרוב מלדכא את המיעוט, וכן על-ידי קביעת כללי משחק ושמירה עליהם. מפני שרק במשחק הוגן יסכים המנוצח לקבל את דין הרוב הדמוקרטי.

מן הבחינות האלה, תחזית "היום שאחרי", באם חלילה תצא מצימת הגירוש אל הפועל, היא קשה ומבשרת רעות. החברה הישראלית תתפלג בין רודפים ונרדפים, מגרשים ומגורשים. שני המוסדות האחרונים שעוד נהנו ממעמד ויוקרה, החישוקים שהחזיקו חברה מפולגת וצנטריפוגלית, יוכו קשות.

בראש וראשונה יסבלו בתי-המשפט. כאשר בג"צ יכשיר

את חוק הגירוש ("פינוי-פיצוי") וינמק שמעמד עם ישראל בלב מולדתו הוא כשל "כובשי", יאבדו לו ללא שוב היוקרה והקונצנזוס אצל לפחות מחצית מן העם. המערכת המשפטית הפלילית תירתם על כורחה למכונת אכיפת הגירוש באמצעות מעצרים, מינהליים ואחרים, שפיטה וגזרת קנסות והטלת עונשי מאסר על פשעים נגד המשטר, כגון כניסה לשטח צבאי סגור או שהייה בו, השתתפות בהפגנות ללא רשיון, חסימת כבישים או משרדי ממשלה, הבאת ילדים להפגנות, שינוע קרוואנים, הקמת מאוזים, סירוב לפקודות גירוש, אי-ציות וכמובן, "הסתה". בהכרח יתייחס האזרח הפשוט אל מערכת הצדק בישראל כאל מנגנון דיכוי, וכך יפול אחד המבצרים ששמרו עד כה על החברה הישראלית מפני קריסה.

המבצר השני הוא הצבא. אחוות הלוחמים בין מפנה לסרבן-פינוי המשרתים באותה יחידה, לא תהיה עוד כשהיתה. צעירי הציבור המזדהה עם קורבנות העקירה לא ימהרו עוד להתנדב ליחידות מיוחדות ולתפקידים אחראים ומסוכנים. מספר הבוחרים בקריירה צבאית יתמעט מאוד, ומי שלא ישתמש, יעשה את המינימום הדרוש וילך לו. חמור מכל אלה: היחס העממי המיוחד אל הצבא כמושא של אהבה וגאווה, לא יהיה עוד. גולני, גבעתי, צנחנים, סיירת – אתמול שמות אינטימיים, מחר זרים ומרוחקים. צה"ל, ארגון מפואר שהצליח לשמור בכל העשרות הפוליטיות שטלטלו את המדינה על אופיו כצבא אסר, יצטייר יותר ויותר כזרועו האלימה של השמאל, אשר השתמש בו לדיכוי ריב פוליטי. ואם כלפי צה"ל כך, קל וחומר כלפי יתר זרועות האכיפה של המדינה כגון משטרה, שב"ס ושב"כ, שאת כולם יכער כתם המעשה השפל שנצטוו לבצע.

להחמרת הנוק, דווקא הציבור הנורמטיבי יותר הוא שיפתח יחס שלילי לחוק ולשמירתו. ההסכמה המשותפת, האילמות, של האזרחים, שהיא-היא הבסיס והתשתית למוסדות כולם בכל משטר, תתערער מאוד. לפחות מחצית מן העם תרגיש זרה בביתה.

התופעה הזאת אינה חדשה. המהפכה הבולשביקית ברוסיה, הפאשיסטית באיטליה ובספרד (שלא להזכיר את תפיסת השלטון בידי הנאצים), מוטטו את קרקע ההסכמה הלאומית מתחת לרגליהן של שכבות חברתיות רחבות אשר סירבו להשלים עם המשטרים החדשים ועם מעשיהם. רבים עזבו את הארץ, ומי שלא היגר, חי ב"אמניגרציה פנימית", כפי שהתבטא קונרד אדנוואר, ראש עיריית קלן בשעת עליית הנאצים לשלטון, שבשנת 1933 קטע את הקריירה שלו עד תום תקופת שלטון הנאצים. העמים האלה שילמו בחיי מיליוני בני-אדם, שנרצחו או נפלו במלחמות אזרחים ובמלחמת העולם הגדולה, וחלקם עברו כיבוש צבאי. ובכל זאת, לאחר נפילת הרודנים שִׁרְדו אותם העמים והמדינות, מפני שלא היה גורם שיערער על הזכות הלגיטימית שלהם למעמד ריבוני בארצותיהם.

לא-כן מדינת היהודים, שצל הערער על הלגיטימיות שלה מלווה אותה מאז הקמתה. הערער הזה אינו נחלת העולם הערבי ורוב העולם המוסלמי בלבד. דווקא בזמן האחרון נשמעים שוב במערב הנאור קולות של פקפוק לגבי סיכויי שרידותה של ישראל כמדינה עצמאית, ובצדס קולות ערער אפילו על זכותה להתקיים.

ייתכן שתחושת עומק כזו מונחת ביסוד התפישה

קוסובו את "ראשית צמיחת גאולתנו"? היתה תוחלת-חיים לרשות שלטונית יהודית אוטונומית, מעין בירוביזין, בא"י?

בקיץ 2005 תינתן לעם היהודי הזדמנות אחרונה למנוע את הצעד המכריע בעליית מדינתו על המסלול המוליך לאובדן עצמאותה. העולם רואה בהתנתקות את כניסת ישראל לשלב הביצוע של 'מפת הדרכים'. רק ביטול מעשה ההתנתקות והפלת ממשלת ההתנתקות על-ידי מרי אזרחי של המוני אדם, לפי הדגם ההולך ומתפשט במדינות בריה"מ לשעבר, יוכל למנוע את הצעד האחד, הנוסף, של שרון אל התהום, הצעד שממנו לא תהיה עוד חזרה.

★

ומוזוית אחרת: מדינת החסות תתאים היטב למידותיה של תרבות הבליינים והרייטינג העכשוויסטית והתלושה, שהתנתקה מיהדות וציונות. ככפה ליד תתאים החסות הזרה לבועה – הקוסמופוליטית ביומרותיה ולבנטינית במהותה – הנושאת בישראל את המותג 'אליטות'. אולם נשאלת השאלה, כמה סולידריות עממית ונכונות להקרבה תוכלנה לגייס הפרודות האנוכיות הללו, מול האיום הערבי על הקיום, שלא ירפה אף לרגע אחד? שאלה נוספת היא: כמה זמן יגנו בעלי החסות הזרים על האליטות הללו מפני התפוררות המערכת, שתתקשה להחזיק מעמד בלי אותם הכוחות הפנימיים שנהגו ללעוג להם, לדכאם, ולבסוף גירשו אותם? ■

שהולידה את המסמך הקרוי 'מפת הדרכים', המכרסם ביסודות ריבונותה של המדינה. כדרך שההכרה מפגרת תמיד אחרי המציאות, כך הציבור בישראל טרם התעורר למציאות החדשה שנוצרה עם חתימת ממשלת שרון על המסמך הזה. על כן בעתיד הלא-רחוק יופתעו רבים כשיתברר שממשלת שרון העבירה לידי הקוורטט ומפקחיו סמכויות ריבוניות חשובות, וכי בתחומים קריטיים לחייה הריבוניים, ידיה קשורות. לאחר מיצוי 'מפת הדרכים' תשוב ישראל לקו הירוק, גם בירושלים, ותשודרג כלפי מטה למעמד של שטח-חסות, למרות שתמשך לשאת בתואר הנומינלי 'מדינה'.

המדינה הזאת, מדינה סוג ב', תסבול משטע חברתי עמוק ומירידה דרסטית במורל הלאומי, ועל כן גדול יהיה בה הפיתוי לחסות בצ'לה של אמריקה, בלבוש קוורטט-או"מי להבטחת החיים, הקיום ואף רווחה לא קטנה. על זאת אף שהמדינה, עקב סמכויותיה המוגבלות, לא תהיה מסוגלת למלא את הפונקציות הציוניות העיקריות שלמען הוקמה. בשטח החסות גם הדמוקרטיה תהיה, מטבע הדברים, מוגבלת ופיקטיבית, ברמה של שלטון מקומי. "רצון העם" לא יוכל עוד להשליט את עצמו בתחומים החשובים של מדיניות חוץ וביטחון, שמשטר שרון הוציא מידי ומסר לידי הקוורטט – קונסורציום של אמריקה, אירופה, רוסיה והאוי"ם. כבר היום הורדת הפקודות מן השגריר קרצר, ובעניינים חשובים הוראות שרת החוץ האמריקנית קונדליסה רייס, גלויות לעיני כל.

האם יוסיף העם היהודי לראות בישות דמוית בוסניה או

אין רשות לשום יהודי לוותר על זכות העם היהודי בארץ. אין זו סמכות של שום יהודי. אין זו סמכות של שום גוף יהודי. אין זו אפילו סמכותו של העם היהודי כולו החי אתנו היום – לוותר על איזה חלק שהוא בארץ. זוהי זכות האומה היהודית לדורותיה, זכות שאיננה להפקעה בשום תנאי. אילו גם היו יהודים באיזה זמן שהוא המכריזים על הסתלקותם מזכות זו – אין בכוחם ובסמכותם להפקיע זכות זו מהדורות הבאים. שום ויתור ממין זה אינו מחייב ואינו קושר את העם היהודי. זכותנו על הארץ – על הארץ כולה – קיימת ועומדת לעד, ועד ביצוע הגאולה המלאה והשלמה לא נוזז מזכותנו ההיסטורית.

דוד בן-גוריון

בנאומו בפני הקונגרס הציוני בבזל, 1937